

T.C. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

0907 - BY - 86 - 008 - 013

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

III

EĞİTİMDE İSLAMİ HEDEFLER (*)

Yazan: M. M. SHARIF

Çeviren: Ali ÖZER

Eğitimin gaye ve hedefleri problemi, medeniyet kadar eskidir. Bu problem insanlık tarihinin değişik dönemlerinde farklı şekillerde çözülmüştür. Son derece önemli olan bu konu; her devir için geçerli olacak ayrıntılı çözümleri imkânsız olan, daima taze bir problemdir.

Tahıl yetiştirme nasıl; metod, zaman ve çeşitli ürünlerdeki tebiî tesirlerin değişikliği ile gıda ihtiyacı, malzeme ve talep durumu, kullanılan âdet çeşidi, bilgi, temin edilen su, toprak ve çalışma miktarı, mevsim, hava gibi etkenlere bağlı ise, eğitimin gaye ve hedefleri de pediyodik olarak yeniden yorumlanmaya ve gözden geçirilmeye muhtaçtır.

Meselâ ilk devirlerde, İspartalı'ların eğitiminin gaye ve konusu; kuvvetli fizik, askerî cesaret, tahammül, disiplin, itaat ve millî ruhu. Atina'da Sofist'lerin öğretisi, münakaşa ve iknâ kabiliyetinin kuvvetliliği ile hayatta başarıyı hedef almıştı. Sokrat, Platon ve Aristo'nun görüşlerinde ise; düşüncenin geliştirilmesi, ılımlılık, cesaret, akıllılık, adalet ve insanın toplum içindeki mevkiinin gerektirdiği fonksiyonların düzenli bir şekilde yerine getirilmesi hedef alınır. Romalı eğitimcilerin gayesi; klâsik ilmi tahsil, düzgün konuşma ve kuvvetli hafızanın sağlanması idi. Arapların cami ile birleştirilmiş okullarında, zenginlerin evlerinde, ibâdetlerden sonra kurulan yetişkinlerin eğitim halkalarında, cuma merasimlerinde ve ilk kurulan Avrupa üniversiteleri tarafından taklit edilen orijinal örnek Nizamiye Medresesi gibi yüksek seviyedeki öğretim müesseselerinde, özellikle kişinin sosyal hak ve görevlerini, bunların da üzerinde hayatın maksat ve gayesini bilmeyi önemli bir nokta olarak hedef alan bir eğitim sistemi gelişti.

Vittorino gibi Rönesans eğitimcileri, toplum ve insan bilgisini, duyguların saflığını, karakter teşekkülünü, iyi davranışları ve fizikî gelişmeyi

---

(*) Bu yazı M. M. Sharif'in Islamic and Educational Studies isimli eserinin 1976 Lahore II. baskısının III. bölümünün tercümesidir.

hedef alan tam bir hümanisttiler. Batıdaki Reform döneminde, dinî hayatı da içine alan akıllı ve kabiliyetli vatandaş hedef alındı. XVII. asrın sonu ile XVIII.asrın başında ise; kibar konuşma ve nezakete önem verildi. Aydınlanma devrinde eğitimin konusu; kişiliğin hür gelişmesi, genel yeterlilik, olguların müşahadesi, eşyanın sebep ve gayelerinin bilgisiydi. Endüstri devriminden beri eğitimciler; eğitimin, fayda, zevk, tabiata hakim olma, dinî veya başka bir otoriteye tâbî olmadan tecrübe edimiş bilgi gibi belirli konuları değil, kör, sağır ve dilsizleri de kapsayan, toplumu ve bütün sınıflarını içine alacak şekilde genişlemesini hedef aldılar.

Yakın tarihlerde, Prof. Thorndike, Öğrenmenin Prensipleri adlı eserinde yakın gaye olarak; zihni ve bedeni sağlık, fikir ve aksiyonda bilgi ve değer alâkası, düşünme alışkanlığı, hissetme, davranış, ideal yeterlilik, şeref, hürmet, sevgi ve hizmeti, nihâi gaye olarak da, fert için iyi gelecek, asil zevk, faydalı ve mutlu hayatı zikreder. Orta Dereceli Okulların yeniden organizasyonu konusundaki Amerikan Komisyonu, Birleşik Devletler Bürosunun 35. bildirisinde eğitimin gayesi olarak şu listeyi verir: İyi bir aile üyesi olma, meslek, vatandaşlık, boş zaman, sağlık, önemli işlere hakim olma ve sağlam karakter. İngiliz Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgede ise şu liste yer almaktadır: Gözlem alışkanlığı, doğru düşünme, insanlığın başarı ve idealleriyle canlı bir ilgi, fizikî sağlık, el ve göz eğitimi. Karakter sağlamlığı, zekâ gelişmesi ve iş hayatında yeterlilik. Bütün bunlar eğitimi nihâi hedeflerine ulaştırmak üzere düşünülmüştür. Hindistan'da Üniversite Eğitim Komisyonu'nun görüşüne uygun olarak Üniversite eğitiminin yakın gayesi; sosyal demokrasinin nihâi hedefi olan adalet, hürriyet, eşitlik ve kardeşlikle beraber herkesin ruhî, aklı ve bedeni gelişmesi, kusursuz liderlik, düşünce ve söz hürriyeti ve fırsat eşitliğidir.

Eğitimin hedefleri konusundaki bu listelerin hepsinin birer eksiği vardır. Ya prensipsizlik üzerine veya hem çok dar hem de kusurlu prensipler üzerine kurmuşlardır. Eğitimde platonik hedefin gerisindeki temel prensip, sosyal hayatta katı bir tabakalaşma ve insan aklının yanlış taksimi idi. İsparta Eğitim Sistemi'nin temeli, katı bir milliyetçilikti. Yıkılış döneminde ise, süslü bir saray hayatıydı. Thorndike'in listesi temel bir prensip ihtiva ediyor görünmemekte, öteki modern eğitim görüşleri ise, gerçekte sınırsız hümanizm, vatandaşlık, sosyal fayda ve kişisel çıkar üzerine kuruludur. İstisnasız bunların hepsi, kişinin çevresiyle olan ilişkisini ihmâl etmektedirler. Böylece, görüşlerini herhangi bir eğitim felsefesi üzerine kurmazlar. İyi veya kötü, İslâmî Eğitim metafizik temele dayalıdır.

EĞİTİMDE İSLÂMÎ HEDEFLER

Böylece görülüyor ki, mazide eğitimin şartları değiştikçe gaye ve hedefleri de değişmiştir. Biz(*) yeni kurulmuş bir devletiz. Bunun için, halkımız sosyal gelişmeyi temin için ileriye doğru yürüyüşüne başlamadan önce; akademik kurumlar, belirli bir eğitim hedefi temin etmek maksadıyla eğitimin gayelerini yeniden gözden geçirmeyi esas almalıdırlar.

Değişik yerlerdeki eğitim hedeflerinden, kişisel ve sosyal gelişmeye doğru yönlendirilen insan çabasının uzak ve yakın değerlerinin bir listesini tanzim kolaydır. Fakat bu, raporları veya üniversite çalışma takvimlerini süsleyen ama hiç bir zaman pratiğe aktarılamayan hayalî bir plana götürür. Sürekli bir gelişme için toplum, kendi kültür miraslarından ve başarılarından ilham almalıdır. Halkın ideal, kültür ve kabiliyetinden alâkasını kesen hiçbir eğitim sistemi yoktur ki devamlı bir değere ve herhangi bir pratiğe sahip olabilsin. Pakistan'ın var olan eğitim sistemi, siyasî bakımdan, yabancı yönetimin gayelerine hizmet etmek için belli bir grup devlet memuru yetiştirmekle sınırlandırılmış hedeflere göre belirlenmiştir. Bu sistem ithal edilmiş fikir ve ideallere dayanmaktadır ki, bu idealler yabancı bir dilin körleştirici ve sakatlaştırıcı bir kullanımı vasıtasıyla muhafaza edilmiştir. Biz zaten, eğitimin kabul edilmiş bu gayelerinin felâket getiren sonuçlarından yeteri kadar ızdırap çektik. Bundan dolayı onların tekrarını tavsiye etmeğe hiç niyetimiz yok. (Başkasının ışığı için çaba harcamaya değmez.)

Pakistan, çoğunluğu müslüman olan bir ülkedir. Bunun için gençliğin eğitimi, İslâm ideolojisi üzerine kurulmalı ve islâmî gayelere yönelmelidir. (Mahrum olduğun ateş için kendi mayana bak.)

Şüphesiz, bu hedefler modern bilgilerin ışığı altında yorumlanmalıdır. Gelenek ve kültürel değerlere kuvvetli bağlılık, kültür hayatının devamı ve gelişmesi için temel olan tenkitçi tahlilin engellenmesi değildir. İslâm kapalı bir sistem değildir. İslâm, terakkiye müsait, dinî-sosyal bir sistemdir ve o (tarihinde baştan başa görüldüğü gibi) başka kültürlerdeki en iyi şeyleri alıp özümsemiştir. İslâm başka kültürlerdeki değerleri almakta sadece istekli olmamış, ihtirashlı da olmuştur. Bunu kendi değerlerini değiştirme yoluyla değil, kendi değerlerini takviye yoluyla yapmıştır.

Eğitim ihtiyaçları, kendini kuşatan toplum içinde mukim olan ferdin

---

(*) Yazar Pakistan'lı olduğu için kendi memleketini kastetmektedir. (Mütercim).

hedefleri ve kişinin değişik uyarıcılara olan reaksiyonları bilinmedikçe tesbit edilemez.

Önceki bölümlerde İslâmî değerlerin geniş bir listesini vermiştim. Gerçekte bunlar sadece İslâmın değil bütün insanlığın değerleridir. Biz onları İslâmın vahiy mahsülü kitabından, Kur'andan tesbit ettik. Fakat bu değerler, insan hayatının tecrübelerinden de kolaylıkla, aynı ölçüde çıkarılabilir.

Çocuk dünyaya gelir, küçük şeyleri bile yapmaktan aciz, aslî günah-tan hiç iz taşımayan, tam bir masumdur. Yine de o çocuk, «insanın baba-sı»dır. Çünkü o, bir insanın, mükemmel şahsiyetinin gelişmesini temin edecek kabiliyet ve imkânlar sahibidir. Bu kabiliyet ve imkânlar Allah'ın imajı olarak ham materyallere, iç yapısının kurulduğu ham materyallere şekil verir. Ve bu kişiliğin bütün malzemeleri ile Allah'ın halifeliği de-nilebilecek olan sosyal yapı kurulur.

Daha sonraki hayatında, değişmeyen reflekslerden başka, insan çocukluğunun kendisiyle techiz edildiği ve kişiliğinin kurulduğu ham malzemeler olarak iş gören tabii kabiliyetlerin dört tipi vardır:

a — **Tesadüfi Hareket:** Gelişmiş hayvan nesillerinde eğitimin çok küçük ölçüde ortaya çıkarabileceği basit davranışların dışında, hayvanları belli bir miktar tekâmüle götüren fakat yapısı değiştirilemeyen özel güdü-hareketlerinin yerine, insanoğluna verilmiş özel bir hareket kabiliyeti vardır. Kendiliğinden olan bu cins hareket kabiliyetlerinin eğitiminden, insanlığın yakın ve uzak gayelerini gerçekleştiren el sanatları, güzel sanatlar ve büyük materyaller ortaya çıkar. Bu hareketlerin eğitiminin dışında, insan başarılarının büyük tezahürlerini tek başına ortaya çıkaran makina ve el işçiliğinin tesiri ve el alışkanlıkları teşekkül etmiştir. Bu eğitimin ihmali; sanatın, endüstrinin, sanatkârların ve el işçiliğine ihtiya-ç duyan mesleklerin hepsinde, mühendislik, mimarlık, ziraat, ameliyat ve buna benzer sanatların yetersizliğini ortaya çıkarır.

b — **Motivler :** Çocuğun birlikte doğduğu kabiliyetlerin ikinci tipi motivlerdir. Motivler kişinin hayat enerjisinin akışıdır ki şuur altında doğar, gaye ve idealler olarak şuur üstüne çıkarlar. Bundan dolayı mo-tivler kişiliğin kanunlarıdır.

Motivler, tesadüfi hareketler kadar hayatın ham malzemesini oluşt-ururlar. Bunlar daha sonraki dönemlerde insan aklının geliştiği ve yeni istidatlar kazandığı çevrenin durum ve şekillerinden öğrenilmeyen tep-

EĞİTİMDE İSLÂMÎ HEDEFLER

kilerdir. Hepsi hayat için faydalıdır. Fakat bazısı çok kuvvetli bazısı çok zayıftır, mecburî durumlarda sindirilebilir veya yanlış yönlere saptırılabilirler. Bu, değişmek, yok olmak, başka bir motivle çatışmak, yanlış yöne sapmak, gelişmek, yeni istidatların gelişmesi için yönlendirilmek; yeni kabiliyetler yeni hisler, yeni düşünce metodları, yeni konular, yeni idealler, yeni kişilik şekilleri, ve yeni sosyal düzen gibidir. Bu motivlerin bastırılması kişinin zihni düzensizliği ve topluma uyumsuzluğu sonucunu doğurur. Bunun için, bunların hepsi, gelişen sosyal bir düzen içinde, rollerini yerine getirmek için aklın rehberliğine ihtiyaç duyarlar. Çocuk gelişmiş kişilik yaşlarına doğru ilerledikçe, rehberliğe olan ihtiyacı azalırsa da, konuşma, kavramsal düşünme ve kendinin şuuruna varmadan önceki devresinde iken, bizzat kendisi ve motivleri başkaları tarafından yönlendirilmelidir. Bu rehberlik karakter yapısının başlangıcıdır.

Tabii motivlerimizin nüvesi, duygularımızdadır. Bu yüzden motivlere rehberlik, aynı zamanda duyguların eğitimini de ifade eder. Öfke, zulüm ve haksızlığa karşı erdemli bir hiddet haline getirilebilir. Otorite tarafından duyguların doğru kullanılışı önce gösterilmelidir ki kısa süre sonra akıl niçin böyle olduğunu görür hale gelsin. İşte bu, Aristo'nun, ahlâki faziletlerin, fikrî faziletlerden önce olması gereğine inanmasının sebebidir.

c — Zekâ: Doğuştan getirdiğimiz kabiliyetlerin üçüncüsü olup, dar anlamda, geçmişteki benzer hallerin ışığında, tecrübe ve deneylerimizin, gelecekteki durumlara uymasında istifade etmekte yüksek fonksiyonu olan bir güçtür. Biz zekâyı farklı derecelerde miras alırız. Bir çoğumuz için de bu miktar orta derecededir. Bizim görülebilir özellik ve hallerimiz arasında zekâ, en değerli ve en zarûrî olanıdır. Zekâsı az olan çocuk aptal olur, eğitimden biraz istifade edebilir, fakat baştan sona hayatı, kendisinden daha fazla zekâyı sahip olanlara bağlı kalır. Zekâyı yüksek seviyede sahip olan kişi, karakteri zayıf bile olsa, hayatta ümit edilene sahip olur. Bu genel zekânın ötesinde biz, kuvvetli hafıza, matematik kabiliyeti, müzik kapasitesi, ve bunlara benzer, zekânın bazı özel şekillerine sahibiz. Bunların yardımıyla, başkalarından daha fazla kolaylığa sahip oluruz. Üst derecedeki genel ve özel zekâ, hayatın muhtelif sahalarında, dâhileri ortaya çıkarır.

d — Duyular: Tabiat bize duyu organları ve bu organlarla birlikte görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma kabiliyetleri vermiştir. Duyular, davranışlarımızın uyarıcılarını, irâdî ve hissî tepkilerimizi, idrakle-

rimizin gelişmesini, imajlarımızı, ideallerimizi ve eşya hakkındaki düşüncelerimizi sağlarlar. Duyular, aynı zamanda, fizikî çevremiz hakkındaki bilgilerimizin ham malzemelerini meydana getirirler. Duyular, hassasiyet hazanmaları için eğitilirler. Basit bir gözün bir kaç renkten fazlasını göremediği yerde, eğitilmiş bir boyacının gözü yüzlerce tonu farkedebilir. Kadın-erkek, herkesin göz ve kulakları, içinde yaşadıkları dünyanın ne çeşit olduğunu bilmek, realite sahasının sınırlarını incelemek, tabiat ve sanatın güzelliklerinden zevk almak için eğitilmelidir.

Bu duygular, doğuştan nicelik ve nitelik yönüyle mükemmel olarak verilmemiştir. Yeni doğmuş çocuğun, şursuz hareketlerinden tutunuz da onun oturması, ayakta durması, yürümesi ve konuşmasına kadar kişinin doğuştan gelen bütün faaliyetleri tedricen gelişir. Aynı şekilde, duygu, tasavvur, akıl yürütme çocukluktan yetişkinliğe doğru olan merhalelerde ortaya çıkar. Kindî ve Kant'ın dediği gibi bilgi; ya akılla, ya duyuyla veya ikisi arasında bulunan hayal yoluyla elde edilir. Küçük çocuk duyularıyla öğrenir. Biraz büyüyünce, eşya hakkındaki tasavvurları çoğalır ve tahayyüllerinin yardımıyla da öğrenmeye başlar. Soyut fikirler ancak akılla anlaşılabilir. Fakat bu fikirler peri masalları ve Aesop fablerinde olduğu gibi imajlar kılığına büründüğü zaman, çocuk tarafından kolaylıkla kendine mal edilebilir. Duyular, çocuğa, tek tek nesnelere hakkında bilgi verir. Hayal gücü ise, sevgi, şefkat, aşk ve adalet gibi prensip ve kuralları bir takım imajlara büründürerek sunar. Çocuk biraz daha büyüyünce, akıl faaliyetleriyle felsefî ve ilmi gerçekleri kavramaya başlar. Daha derin tefekkür, genci, sezgi yoluyla elde edilen bilgileri kavrar hale getirir. Böylece farklı bilgi kabiliyetleri, farklı duygu ve aksiyonlardan hiç de az olmayacak şekilde derece derece ortaya çıkar. Zaten bu ham malzemelerin hepsi bir anda da kullanılmaz. Ev yapma esnasında; temeller atılırken boya ve elektrik malzemesi, çatı yapılırken rutubet geçirmez levha nasıl gerekli değilse, aynı şekilde tabiat da hayatın farklı ham malzemelerini onlara en çok ihtiyaç duyulduğu zaman sunar.

Eğitmcilerin ve ilgililerin unutmamaları gereken prensiplerin en önemlisi şudur: Doğuştan gelen kabiliyetlerin dört tipi de kullanılmakla kuvvetlenir, kullanılmamakla zayıflar. Bunlar tam çalıştırılırsa insan kişiliği mükemmel gelişebilir. İnsan gelişmesinin farklı dönemlerinde, farklı derecelerde kişiye verilen bu ham malzemeler; uzmanlık tiplerinin hepsi, çevre tesirleri ve alıştırmalarla şekil alır. Esnaflar, teknikerler, tüccarlar, fen adamları, doktorlar, evliyâlar, hâkimler olduğu gibi vahşiler, dilenciler, serseriler, caniler, hırsızlar bile. Eğitimin hedefi; bu ham

EĞİTİMDE İSLÂMÎ HEDEFLER

malzemeleri, ele almak ve insan değerlerini en iyi şekillendiren toplumlar ve kişiler meydana getirmektir. Eğitimin görevi; kişileri ve toplumları geliştirmek için en iyi faaliyet ve en sağlıklı çevreyi sağlamaktır.

Hem kişinin şahsiyeti hem de toplumun mentalitesi bir başarı meselesidir ve başarıda itici güç hareket ettirici gücü sağlar. Bunların her ikisi de ahlâkî şeylerdir. Ve bunların ahlâkî mahiyeti, elde edilmesi için çaba harcanan değerler tarafından şekillendirilir. Böylece bunların her biri, nihâî değerlere doğru olan hareketleri içinde, devamlı değerler kazanan bir başarı elde etme vetiresi olarak tasavvur edilmelidir.

Kendi ham malzemesinden kişiliğin kurulması ve yüksek değerlerin başarılması için, belli bir miktar tahsil gereklidir. Bu tahsilin miktarı, eğitimin birinci plandaki gayesidir.

Eğitimin ulaşmak istediği gayelerin en başta geleni sağlıktır. Organizma sağlıklı olmadıkça hiçbir iş yapılamaz. Organizmanın sağlığı; tabii gelişmesini ve üzerine düşen görevi yapmasını ihtiva eder.

Çocuğun organizmasını sağlıklı tutmak için, temel ekonomik ihtiyaçları ebeveyni, yatılı öğrencilerin ise ilgili eğitim kurumu tarafından karşılanmış olmalıdır. Bu ihtiyaçlar, çocuğu ilgilendiren kadarıyla, ayak-kabı, uygun elbise ve uygun barınma yeridir. Bu iki gayeden başka şunları da sayabiliriz:

3. Duyuların eğitimi
4. Hafızanın geliştirilmesi
5. Hayal gücünün geliştirilmesi
6. Zevklerin geliştirilmesi
7. Sosyal duyguların geliştirilmesi
8. Aklın geliştirilmesi
9. Ahlâk disiplini
10. Konuşma
11. Çalışma
12. Oyun
13. Dinlenme
14. Ümid etme
15. İnanç

Bu âcil değerler ve bunların ihtivâ ettiği hayatın uzak değerleri, öğretmen ve ebeveynin rehberliğindeki öğrenciler tarafından, muhtelif merhaleler-

de farklı oranlarda, tedricen başarılmak mecburiyetindedir. Her merhalede, öğrencilerin gelişme ve yaşayışlarına uygun oranların tesbiti, eğitimcilerin çalışma konusudur.

Başka düzlemlerde âcil değerler:

1. Ehliyet
2. Birlik
3. İş bölümü, makinalaşma ve planlamadır.

Bunların gerekliliği, kısa bir süre sonra hayatın farklı sahalarında iş yapacak yetişkinlerin eğitiminde artarak ortaya çıkar.

Sosyolojik açıdan bakılacak olursa; değerlerin elde edilmesine doğru olan bu hareketi destekleme vazifesini yüklenen muhtelif kuruluşlar geliştirilmiştir. Bunlar birbirlerini takip edecek şekilde:

1. Ev ana okulu,
2. İlkokul, orta okul,
3. Kolej ve üniversitedir.

Kilisenin teşkilatlandığı toplumlarda ise, kilise eğitim faaliyetlerine başka bir şekil verir.

Bütün bu faaliyet merkezlerinin başarmak zorunda olduğu eğitim değerlerinin miktarı ise, bu yazının çerçevesini aşar. Bununla beraber, evdeki eğitim, herkesin nasibini aldığı bir eğitim olduğu gerçeği dikkate alınca, bu konuda birkaç kelime söylemek yersiz olmayacaktır.

Değerlerin kazanılması istikametindeki faaliyet evde başlar, ana okulunda gelişir. Bu ikisi, çocuk eğitim yerlerinin ilkidir. Alışkanlıklar çocukluğun bu erken devrelerinde başlar. Ebeveyn, başka şeylerden önce çocukta iyi alışkanlıkların gelişmesini gaye edinmelidir. Alışkanlık, bir fiilin devamlı tekrarı sonucunda elde edilen, hemen hemen şuarsuz yapılan bir faaliyet şeklidir. Bu da zor işlerin kolaylaşmasını sağlayan fıtratın verdiği bir nimettir. Alışkanlık haline gelen bu davranışlar şura ihtiyaç duymaz, az veya çok otomatikleşir.

Yetişkinler kendi davranışlarını çocuklara kazandırmanın yanı sıra, genç kuşakların tabii kabiliyetlerini, kendilerince benimsenen inançlar, tutumlar, idealler ve değerlerle aynı çizgiye getirmek ve onların aletleri kullanmasını, eserleri değerlendirmesini, kurum ve kuruluşlara iştirakini sağlayarak kültürün harici malzemelerinden haberdar etmek su-

EĞİTİMDE İSLÂMÎ HEDEFLER

retiyile kültür birikimini onlara aktarırlar. Fakat kişi terakkî ettikçe, onun yaratıcılığı kültürde maddî ve manevî yeni formlar meydana getirir.

Çocuğun içgüdüsel çabalarından doğan küçük mutluluk ve acıları, his ve duyguları, onun değerler tecrübesine bir sıcaklık ve renk katar. Ayrıca kendi varlığı hakkındaki bilgisinin artmasına yardım eder.

Üçüncü yaştan sonraki dönem; hayal gücünün yardımı da eklenerek, bilgilerin duyular aracılığıyla kazanıldığı dönemdir. Ayrıca bu yaşlar, çocuk faaliyetlerinin oyunu en çok içine aldığı zamandır.

Fakat zamanımızdaki psikologların dediği gibi, ilk çocukluk hayatın çok tehlikeli bir dönemidir. Bilgisiz anne-babalar, dadı ve hizmetçiler, çocuğun tabii hislerine karşı gelmekle ve daha değişik şekillerdeki kötü muamelelerle, farklı akıl hastalıklarından birinin tohumunu atabilirler.

Karakterin temeli bu dönemde atıldığına göre, asıl olan şudur: Anne ve babalar iyi ile kötü alışkanlıkların arasını ayırdedebilmeli, çocuklara herhangi bir baskı ve sınırlama hissettirmeden fitrî davranışların oyun metoduyla doğru yönlere kanalize edilmesini planlamalı, çocuğun fizikî gelişmesi için yeterli ışık, hava ve gıdayı temin etmeli, uygun hisleri himaye ederek duygularını geliştirmeli, iyi ve güzelin ne olduğu konusuna dikkatlerini çekebilmelidir. Bütün bunlardan dolayı ebeveynin eğitimi, çocukların eğitiminden çok daha önemlidir. Yetişkinlerin eğitimiyle sonuç çok çabuk alınabilir. Deneyler göstermiştir ki okullarda gençlik döneminin yarısını kapsayıp, öğrenilmesi üç-beş seneyi alan bilgiler alışkanlık kazanmış ve öğrenmeye meraklı yetişkinler tarafından üç ile beş ay içinde öğrenilebilir.⁽¹⁾

Eğitimi herkese açık mecburî ilköğretim standardında kalmış anne-babaların fazlaca birşey başarmaları mümkün olmaz. Olsa da bu, çocukların ulaştırılmaları gerekli görülenin en aşağısıdır. Bu hedef hali hazırda Amerika'da başarılmıştır. Bizim için de, kabul edilebilir bir zaman sürecinde başarılmaması için hiçbir sebebi yoktur.

Şehir çocuklarının pekçok ihtiyacını fakir olan ebeveyni evde karşılayamaz. Bunlar ışık, hava, uygun gıda, oynaması için evde özel oda, gü-rültü yapması için hürriyet, yaşlılarıyla beraberlik, yeterli ana-babalık ilgisi ve uygun eğlenceyi sağlayan çevredir. Çok fakir ailelerin bazı çocuk-

---

(1) Begtrap, The Folk High School of Denmark an the Development of a Farming Community, p. 132.

ları bu ihtiyaçlarının karşılanmasını sokakta bulur. Fakat sokak oyun, açık hava, eğlence ve diğerleri için çok küçük bir yerdir. Bu ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar muhtemelen, hastalıklı, pısrık ve raşitiktirler. Bu gibi çocuklar için devletten beklenen, bu çocukları memnun etmek, cesaretlendirmek ve mahalli komitelere, büyük şehirlerde ana okulları açmalarını sağlamak gayesiyle yardım etmektir. Evin yapamadığını ana okulu yapmalıdır.